

ВСТУП

Впровадження європейських стандартів життя та вихід України на провідні позиції у світі є головною метою, задекларованою у Стратегії сталого розвитку “Україна – 2020”. У межах Стратегії заплановано реалізувати низку реформ та програм розвитку, в основі яких – нові, інноваційні підходи до вирішення поставлених завдань. Інтелектуальною платформою інноваційного розвитку держави є заклади вищої освіти, які формують необхідний кадровий потенціал та генерують і поширюють нові знання. Ключову роль у цьому відіграє наукова і науково-технічна діяльність: вона є умовою підготовки висококваліфікованих фахівців, гарантією отримання наукових і науково-технічних результатів, первинним елементом інноваційної системи. Питання ефективності наукової і науково-технічної діяльності, затребуваності її результатів, конкурентоспроможності на національному та глобальному рівнях залишаються актуальними і потребують подальшого вивчення та аналізування.

Об’єктом дослідження є системи наукової і науково-технічної діяльності закладів вищої освіти України, які виконують фундаментальні та/або прикладні наукові дослідження, мають розвинену інфраструктуру навчальних, наукових і науково-виробничих підрозділів та провадять інноваційну освітню діяльність за різними ступенями вищої освіти. Для дослідження вибрано системи наукової і науково-технічної діяльності університетів, підпорядкованих Міністерству освіти і науки України. Предмет дослідження – теоретико-методологічні та прикладні засади формування, оцінювання систем наукової і науково-технічної діяльності закладів вищої освіти України та управління ними.

Інформаційною базою дослідження стали наукові праці вітчизняних та закордонних вчених, законодавчі та нормативно-правові документи в сфері вищої освіти та наукової і науково-технічної діяльності, дані статистичних спостережень Державного комітету статистики України щодо результатів наукової й науково-технічної діяльності, підготовки кадрів у докторантурі та аспірантурі у закладах вищої освіти України, первинні та звітні документи закладів вищої освіти, а також інформація, оприлюднена на офіційних сайтах Міністерства освіти і науки України та закладів вищої освіти.

Методологічною основою дослідження є сукупність загальних (теоретичних, експериментальних, теоретико-емпіричних), дисциплінарних та між-дисциплінарних методів наукового пізнання. У роботі використано такі методи: теоретичного узагальнення – для обґрунтування важливості та акту-

альності проведеного дослідження; наукової абстракції – під час визначення мети, завдань і формулювання висновків дослідження; системний (системний підхід та системний аналіз) – для формування систем наукової і науково-технічної діяльності, вивчення сутності внутрішнього організування системи, а також дослідження функцій, які виконує система та її компоненти; аналізу та синтезу – з метою дослідження результатів наукової і науково-технічної діяльності вітчизняних університетів, визначення найрепрезентативніших індикаторів для проведення симптоматичної діагностики; експертний метод – для визначення нормативно-критеріальних значень сформованих індикаторів; метод класифікації – для групування систем наукової і науково-технічної діяльності університетів за різними ознаками; метод аналізу ієрархій та метод зваженої суми оцінок критеріїв – для встановлення вагових внесків оцінних критеріїв та визначення інтегральних показників публікаційної активності наукових і науково-педагогічних працівників; методи економіко-математичного моделювання – для оцінювання впливу різноманітних чинників на фінансово-економічну результативність наукової і науково-технічної діяльності; графічні методи – для уявлення динаміки зміни показників результативності наукової і науково-технічної діяльності досліджуваних університетів; метод порівняння – для аналізування наукової результативності закладів вищої освіти, а також виявлення особливостей стратегій вітчизняних університетів.

Основними теоретико-методологічними та методико-прикладними результатами, відображеними у монографії, є розроблення: концептуальних засад управління системами наукової і науково-технічної діяльності, їх формування та оцінювання; моделей взаємодії підсистем системи наукової і науково-технічної діяльності; декомпозиції системи наукової і науково-технічної діяльності за функціональною спрямованістю, управлінням, забезпеченням; класифікації систем наукової і науково-технічної діяльності за галузевою спрямованістю університету, кількістю суб'єктів наукової і науково-технічної діяльності, джерелами фінансування, ступенем складності організаційної структури, розвиненістю наукової інфраструктури, територіальним охопленням ринку наукової і науково-технічної продукції.

На підставі результатів досліджень удосконалено: теоретико-методичні засади симптоматичного діагностування системи наукової і науково-технічної діяльності університету, яке передбачає добір індикаторів за підсистемами, обґрунтування критеріальних значень, ідентифікування інформаційної бази та обґрунтування інтерпретаційного забезпечення; метод аналізу впливу показників наукової і науково-технічної діяльності на фінансово-економічну результативність системи наукової і науково-технічної діяльності на засадах

кореляційно-регресійного моделювання; інструментарій мотивування наукових і науково-педагогічних працівників на засадах оцінювання їхньої публікаційної активності.

На основі вивчення нормативно-правової бази, узагальнення досвіду вітчизняних закладів вищої освіти та власних досліджень розвинено: понятійно-категорійний апарат у сфері наукової і науково-технічної діяльності закладів вищої освіти; сутність підсистеми інформаційного забезпечення наукової і науково-технічної діяльності; систематизацію можливих стратегій, необхідних для ефективного функціонування сучасних закладів вищої освіти; теоретичні положення, спрямовані на розроблення стратегій розвитку наукової і науково-технічної діяльності закладів вищої освіти.